

Istraživanja stranih speleologa u Jugoslaviji

Listajući strane časopise koje dobivamo kao zamjenu za naš časopis »Speleolog«, naišao sam u francuskom časopisu »Grottes et gouffres« br. 27 januar-mart 1961. na članak pod naslovom »Ekspedicija 1960. u Jugoslaviji« koji me je veoma zainteresirao. Francuska ekspedicija u Jugoslaviji (?), a nitko od speleologa iz Hrvatske odnosno Speleološkog saveza Jugoslavije nema pojma o tome. Tada sam se potrudio da detaljno prevedem članak, koji su potpisali Max Couderc i Bruno Jasse. Iz članka sam saznao slijedeće:

— Speleo-Club de Paris koji izdaje ovaj časopis, organizira svake godine speleološku ekspediciju u inozemstvu. Kako su J. Rouire i dr Gajae već ranije posjetili Jugoslaviju i kako piše u članku, već se upoznali s jugoslavenskim kršem te čak posjetili pećine djelomično ili potpuno neistražene, vjerujem da je na njihov prijedlog organizirana i ova ekspedicija. Članovi ekspedicije koji su stigli iz Pariza, Milana, Montpelliera, sastali su se trećeg augusta prošle godine u Trstu odakle je službeno počela ekspedicija razgledavanjem »Gigantske pećine« nedaleko Trsta.

Prvi logor u našoj zemlji postavljen je kod ponora Pivke. Tada su francuska speleolozi posjetili Crnu jamu, Pivku jamu, Postojnsku jamu i pećinu Planina. Iz teksta sam zaključio, da nisu naročito bili impresionirani ovim našim pećinama za koje kažu da su: »interesantne ali previše klasične«. Zanimljiva im je bila pećina »Planina«, jer su ovdje morali upotrebiti čamce. Imali su i slovenskog vodiča! Zatim su posjetili Skocijansku jamu, koja ih je ipak impresionirala, naročito klinčani putovi unutar pećinskog kanjona.

Prema riječima autora ovo područje je speleološki veoma interesantno, ali na žalost predobro istraženo. Zato su se oni odmah uputili na jug države, gdje ima mnogo neistraženih objekata. Jadranskom magistralom, koja im se, usput rečeno, jako sviđela, prebacili su se u Popovo polje, da istraže (?) »Vjeterenicu«. Iz članka se zaključuje, da je dr Gajae već bio u njoj, pa je napravljen plan »istraživanja«. Kao »zadatak« su postavili istraživanje za njih još vjerojatno nekih nepoznatih dijelova pećine, u čemu su i uspjeli zahvaljujući niskom vodostaju. Ovdje su snimili nekoliko uspješnih fotografija od kojih su neke i objavljene u ovom časopisu. Dio plana bio je istražiti pećine okolice, ali nisu našli ništa interesantno. Osim toga nije im uspjelo prodrijeti kroz izvor »Ljuto« u podzemlje.

Najznačajnije istraživanje izvršili su u jami »Peć« nedaleko Kotora. Prema njihovim riječima u taj su se već ponor spustili beogradski speleolozi, ali su zbog rekvizita doprli samo do 130 m. Budući su se Francuzi pripremili za taj objekt, svladali su ga pomoću duraluminijskih ljestava i alpinističkog užeta. Vitlo nije upotrebljeno. Jama je duboka 230 m i budući se gotovo 160 m spušta vertikalno, pothvat je ocijenjen kao velik uspjeh francuskih speleologa. U članku je objavljen nacrt jame i neke fotografije, koje prikazuju spuštanje u ponor.

U okolici te jame pronašli su još dvije od 80 i 100 m dubine, ali zbog nedostatka vremena nisu ih istražili. Na kraju članka autori zaključuju, da je jugoslavenski krš raj za speleologe i da bi zbog velikih postojećih mogućnosti bilo poželjno da se ekipe zainteresiraju za njega.

Ono što su francuski speleolozi objavili ne bi bilo samo po sebi ništa značajno, da se tu ne radi o našem kršu i o našim speleološkim objektima. Nama može samo laskati što se njima sviđa naša domovina, ali mislim da ne možemo mirno gledati kako stranci istražuju naš teritorij. Sasvim bi drugačije bilo, da neka naša speleološka jedinica pozove strane speleologe da zajednički istraže neke objekte i to iz čiste želje za razmjenom iskustava. Takvih je ekspedicija već bilo i to su korisne akcije. Od stranih speleologa može se često naučiti nešto novo, a postoji također mogućnost poziva u inostranstvo na istraživanje, što bi za naše speleologe značilo upoznavanje s njihovom tehnikom istraživanja i opremom.

Dosta je žalosno kada moramo tek godinu dana kasnije saznati, da je u našoj zemlji boravila dobro opremljena ekipa francuskih speleologa, a da o tome najviši forumi, kao n. pr. Speleološki savez Jugoslavije, ništa ne znaju. Možda su tome krivi i neki pojedinci, koji su znali za ovu ekspediciju, ali ili nisu bili поблиže

upoznati sa namjerama francuskih speleologa ili su to znali, ali nisu smatrali važnim da o tome obavijesti ostale speleologe ili Speleološki savez Jugoslavije. Radi se o tome, da stranci podatke, do kojih su došli prilikom istraživanja, odnose iz naše zemlje i da ih objavljuju u svom časopisu, ali tako oskudno s tako primitivnim nacrtom, da se mi nikako ne možemo s time pomiriti. Kako se može zaključiti iz objavljenog članka, glavno je da su se francuski speleolozi dobro proveli, to jest, da su vidjeli lijepe objekte i da su postigli uspjehe »istraživši« nove objekte. **Mislim da tu o nekom istraživanju ne može biti govora jer prema objavljenim podacima u časopisu zaključujem, da tim speleolozima nije stalo do istraživanja u naučnom smislu, već naprosto do užitka da prvi razgledaju neki objekt poput turista koji prvi puta dolaze u neki grad.** Budući je svaki speleološki objekt u neku ruku i dio nacionalnog blaga, a može biti i vojno-strateški objekt, **mi speleolozi moramo naslojati da se slične pojave izbjegnju. Zato u ime redakcije »Speleologa« molim sve speleologe Jugoslavene, ako saznaju za neke slične akcije stranih speleologa da o tome obavijeste svoje najviše forume radi njihove suglasnosti ili da uz pomoć narodne vlasti spriječe ovakve neželjene akcije.**

R E C E N Z I J E

Demateis, G., 1959, Speleologia esplorativa e tecnica. Societa speleologica Italiana, Rassegna speleologica Italiana, Como.

Malo se piše o speleologiji. Le kratke vesti v časopisju in radiju ne razjasne popolnoma nalog in koncepta speleologije. Velike skrivnosti obkrožajo jame in jamarje, ki potrde, da so se pričeli ukvarjati s speleologijo zaradi avantur, ker jim je prijalo hoditi tja, kjer ni bil še nihče in zaradi čara odkrivanja nečesa novega.

Mnogi so se pričeli ukvarjati z speleogijo po alpinistični poti, vendar speleologije in alpinizma ne gre istovetiti. Lastnosti alpinizma so šport, želja po novih občutjih, avanture. Te stvari pa niso edini faktorji speleologije. Speleolog, ki je prilezel do dna jame skuša še meriti, risati, opisovati in študirati različne probleme jame, ki jo raziskuje in skuša vedno najti nekaj novega. Stavek, da je Speleologija veda in znanost o jamah in krasu, povdara osnovno razliko od alpinizma.

Tako nekako pričinja knjigo avtor, ki je za Zvezo italijanskih skavtov napisal zanimiv in koristan priročnik o speleologiji.

Za tem uvodom skuša avtor razdeliti jamarje v speleologe-specijaliste, in znanstvenike in speleologe, ki se ukvarjajo zgolj s tehničnimi stvarmi, merilce i. sl.

V naslednjih poglavjih avtor opisuje posamezne vede, ki raziskujejo tudi na krasu, n. pr. speleomorfologija, speleogeneza, speleohidrologija, speleobiologija, speleopaleontologija i. td.

Ob zelo ilustrativnih skicah razlaga kraški ciklus in delovanje vode, topljenje apnenca in korozijo, erozijo in klasificira jame in kras v cono absorbiranja in požiranja vode, cono odtoka in cono ponovnega pojavljanja vode.

V nadaljnem podaja napotek kako pristupiti k raziskovanju jam, kako in kakšne podatke moramo zbrati pred ekskurzijo in kako raziskujemo posamezna kraška področja, kakšna opazovanja so potrebna v jamah, kaj v njih delamo in s kakšnimi metodami. Ob tem podaja tudi nekaj podatkov o barvanju s fluoresceinom. Po Trombeju omenja, da 1 kg uranina obarva 40.000 m³ vode. Po naših izkustvih lako z uraninom tovarne Pliva opazimo s fluoroskopom še razredčenost vsaj 10⁻⁹, to je okrog 1.000.000 m³ vode.

V priročniku daje avtor v nadaljnem napotke za opremo in nasvete za raziskovanje. Omenja kakšne težave in zapreke terenskega ali pa tudi psihičnega karakterja lahko sreča jamar in kako se jih izogne ali kako jih premosti.

Med temi nasveti je za naš uporabna tudi Trombejeva tabela sondiranja globine jam. Pri tem merimo čas, ko kamen spustimo pri ustju, dokler prvič ne udari na dno.

Izmjereni čas padca	globina	čas	globina
1 sek	4 m	5 sek	85 m
2 sek	18 m	6 sek	113 m
3 sek	40 m	7 sek	142 m
3 sek	60 m	8 sek	170 m